

Współczesne wychowanie patriotyczne

Minęły czasy, gdy polska młodzież szkolna lekceważyła przejawy patriotyzmu. Wręcz przeciwnie – uczniowie są spragnieni patriotyzmu utożsamianego z ideowością, czystością, wielkością, czyli postawami, które dziś wydają się oczekiwane. A jednak wytrwanie w tej młodzieńczej fascynacji patriotyzmem i wzmocnienie jej poprzez wychowanie patriotyczne nie jest łatwe nawet w czasach, gdy władze deklarują, że przywiązują wielką wagę do wychowania patriotycznego młodzieży.

Wsparcie niezależnych inicjatyw młodzieży

Wsparanie należy rozumieć jako pomoc udzieloną inicjatywom oddolnym: uczniowskim, nauczycielskim, szkolnym, ewentualnie inicjatywom autentycznych i niezależnych organizacji społecznych. Pomoc rozumianą nie tylko w kategorii finansowej, chociaż pieniądze na realizację działań związanych z wychowaniem patriotycznym na pewno by się przydały, lecz także w sensie uznania dla inicjatyw wychodzących ze szkół i środowisk lokalnych.

Tymczasem zgodnie z modelem cywilizacyjnym, który utrwalił się w okresie komunistycznym,

ale zaszczerpiony nam został jeszcze wcześniej, prawo do aktywności wspieranej, uznanej i dostrzeganej mają tylko organy administracyjne różnego szczebla, poczynając od władz centralnych, a na samorządowych kończąc, ale nie zwykli obywatele, czyli w tym przypadku nauczyciele i uczniowie.

Od nauczycieli i uczniów oczekuje się biernej obecności, najlepiej ze sztandarami, w czasie uroczystości firmowanych przez organy władzy i tylko takie działania zyskują rangę wychowania patriotycznego. Własna aktywność szkół nikogo nie interesuje. Choćby szkoła we własnym zakresie podejmowała najbardziej zaangażowane i pomysłowe działania mające

olbrzymi wpływ wychowawczy na młodzież, ale nie wysłę pocztu sztandarowego na oficjalne uroczystości – oficjalnie może zostać uznana za placówkę, która wykazuje małą aktywność w zakresie wychowania patriotycznego.

Własna inicjatywa szkół, niezainspirowana przez administrację, nie może, niestety, liczyć na wsparcie choćby w postaci obecności przedstawicieli władz na szkolnych uroczystościach. Dla uczniów ma to ogromne znaczenie, gdyż chcieliby, aby ich wysiłek został w jakiś sposób doceniony i uświetniony obecnością przedstawiciela zewnętrznej instytucji. Tymczasem zaproszenia wysyłane ze szkół do przedstawicieli władz są najczęściej ignorowane.

Podmiotowe traktowanie młodzieży

Trudno przecenić proste gesty w procesie wychowania patriotycznego, takie jak zainteresowanie aktywnością młodzieży, jak rozmowa przedstawiciela władz z uczniami, podziękowanie dla uczniów za podjęte przez nich działania i podmiotowe ich traktowanie. Podmiotowe traktowanie należy rozumieć w tym przypadku jako uznanie, że młodzieży szkolnej, odrywanej od lekcji, zaproszonej do udziału w jakimś wydarzeniu, należałoby oddać przynajmniej jego część – zorganizowaną specjalnie z myślą o nich i dla nich.

Już w sferze planowania należałoby wziąć pod uwagę, że skoro zapraszamy młodzież szkolną, to należy uwzględnić jej miejsce i jej rolę w tym wydarzeniu. Niech choćby pomagają w oprowadzaniu gości, niech dbają o dekorację, oświetlenie, trzymają pochodnie oświetlające miejsce uroczystości. Jeszcze lepiej byłoby zaplanować krótkie spotkanie młodzieży z weteranami lub uczestniczącymi w wydarzeniu dygnitarzami, zaproponować, aby młodzi ludzie stworzyli coś od siebie: jakąś wystawę lub przedstawienie, niech recytują utwory, które sami z pomocą swoich nauczycieli wybiorą, niech zaśpiewają pieśni. Nie pomijajmy tego fragmentu młodzieńczej aktywności w programie uroczystości! Tylko wtedy udział uczniów w takich wydarzeniach ma wymiar wychowania patriotycznego.

Model wychowania patriotycznego

Inną przeszkodą we wspieraniu postaw patriotycznych młodzieży poprzez wychowanie patriotyczne jest brak powszechnie uznanego modelu wychowawczego.

Wychowanie patriotyczne prowadzone jest w postaci akcji. W konsekwencji zależnie od aktywności nauczycieli czy środowiska lokalnego jedna szkoła uczestniczy w wielu działaniach o charakterze patriotycznym, a w innej nie dzieje się nic.

Wychowanie patriotyczne nie może być uzewnętrznieniem osobistych przekonań nauczycieli, a będzie, dopóki będzie miało charakter akcyjny. Doceniśmy aktywność nauczycieli i uczniów, uznajmy ich prawo do własnej inicjatywy, ale ustalmy też jednolity, oderwany od bieżących sporów, czyli wypracowany na podstawie ogólnonarodowego konsensusu, kierunek działań i inicjatyw podejmowanych w sferze wychowania patriotycznego.

Model wyznaczałby pewne standardy wychowania patriotycznego,

które usystematyzowałyby pracę nauczycieli i władz oświatowych w tym zakresie, nadały jej spójny charakter, a nawet stworzyły zrozumiałe wymagania wobec szkoły oraz organu prowadzącego. Dobrze, jeśli wymagania dotyczą także organu prowadzącego, który powinien być odpowiedzialny za realizację programu wychowawczego na równi ze szkołami.

Model wychowania patriotycznego powinien być nakierowany na ucznia, a nie szkołę (nie określać, co ma zrobić szkoła, ale co ma zrobić uczeń), powinien wskazywać kierunek, a nie konkretne rozwiązania, powinien obowiązywać organy prowadzące i szkoły, powinien być wypracowany w formie narodowego i ponadpolitycznego konsensusu, co oznacza, że w żadnym razie nie może wciągać uczniów w bieżące spory polityczne.

Oczekiwany przeze mnie model wychowania patriotycznego powinien mieć następującą formę:

Każdy uczeń podczas nauki w szkole powinien:

- odwiedzić w formie przedsięwzięcia patriotycznego jedno z miejsc pamięci narodowej – Katyń, Westerplatte, Oświęcim, Wawel, Powązki;
- przynajmniej raz aktywnie reprezentować szkołę w czasie oficjalnych uroczystości patriotycznych organizowanych poza szkołą przez władze publiczne lub przez podmiot upoważniony przez władzę publiczną;
- przynajmniej raz osobiście i aktywnie uczestniczyć w zorganizowaniu uroczystości patriotycznej z okazji rocznicy odzyskania niepodległości,

uchwalenia Konstytucji 3 Maja lub Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych;

- przynajmniej raz uczestniczyć (w charakterze widza lub organizatora) w szkolnych obchodach upamiętniających rocznicę wprowadzenia stanu wojennego w Polsce itd.

Podsumowanie

Reasumując, należy stwierdzić, że:

- Wychowanie patriotyczne powinno opierać się na wspieraniu aktywności szkół i uczniów w większym stopniu niż na narzucaniu im zorganizowanych odgórnie działań wychowawczych.
- Wsparcie szkół w tym zakresie powinno być obowiązkiem urzędnika publicznego, państwowego i samorządowego.

- Uroczystości patriotyczne organizowane przez podmiot publiczny, w których będzie uczestniczyła młodzież szkolna, powinny mieć fragmenty przygotowane specjalnie dla uczniów w formie wychowania patriotycznego.
- Szkoły organizujące wychowanie patriotyczne powinny być wsparte poprzez przyjęty w formie konsensusu ponadpartyjnego model wychowania patriotycznego wskazujący kierunki działań wychowawczych oraz oczekiwane formy tych działań.
- Obszar wychowania do wartości powinien wynikać z priorytetów Ministerstwa Edukacji Narodowej, regionalnych kuratorów oświaty oraz władzy lokalnej.

Tomasz Derecki

Absolwent Wydziału Filozoficzno-Historycznego Uniwersytetu Łódzkiego,

nauczyciel historii i wiedzy o społeczeństwie w łódzkich szkołach (szkole podstawowej oraz liceach ogólnokształcących), był konsultantem Wojewódzkiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Łodzi, a od 2007 r. jest dyrektorem tamtejszego XII Liceum Ogólnokształcącego.

Autor i współautor zbioru testów oraz repetytoriów dla maturzystów z wiedzy o społeczeństwie, licznych artykułów prasowych dotyczących głównie

edukacji (publikowanych w „Najwyższym Czasie”, „Życiu” i „Rzeczpospolitej”) oraz publikacji *Poradnik dla dyrektorów liceów ogólnokształcących. Ramowe plany nauczania* wydanej przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w 2012 r.

Od 2010 r. współpracuje z ORE. W ramach tej współpracy napisał wspomniany wyżej poradnik dla dyrektorów oraz uczestniczy w pracach zespołu ds. monitorowania wdrażania podstawy programowej.

„Meritum” nr 41/2016

Zapraszamy do lektury nowego numeru „Meritum”, poświęconego przede wszystkim czytelnictwu. Prof. Grzegorz Leszczyński, Barbara Morawiec, Magdalena Brewczyńska i inni piszą o kształtowaniu postaw czytelniczych, czytaniu w przestrzeni edukacyjnej, motywowaniu uczniów do czytania za pomocą TIK.

Kwartalnik „Meritum” jest rdagowany przez zespół nauczycieli

konsultantów Mazowieckiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli we współpracy z pracownikami Ośrodka Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów oraz Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Warszawie.

